

26

גליון נרות לעונת פירות השבת
בעריכת בחמה ליבורניץ
שנת העשרים וחמש

לך-לך (תשכ"ו)

ט"ו, ברית בין הבתרים
גליון זה הוא המשכו של גליון לך-לך תשכ"ה

א. שאלה כללית להבנת ה"מחזה" כולו

(ע' גם גליון לך-לך שאלה א')

בני יעקב ופרושו כראשית (מגילת) בסוף פירושו פירש: "על פי הבנת ההתגלות כולה יש להבין גם שעות היום והלילה המוזכרים בפרקנו. יש לשים לב לכך שענין השמש מדגש ביותר בפרקנו. מוזכרת התחלת השקיעה וגמר השקיעה זמן העלם השמש מתחת לק' האפק, (זמן הנמשך רק רגעים מספר) לפי זה נבדלים זה מזה שעת הדמדומים שבהם אופפת תרומה על אברהם ובאמרים לו דברי הבטחה, ושעת "העלטה" אשר בה עבר לפיד האש בין הגזרים".

את משמעות הדברים האלה הבין ישעיהו הנביא ופרטו בפרק ס' ופרטו פרשו גפלא".

XX הסבר במה נראו לו פסוקיו הראשונים של ישע' א' פרוש למקומנו?

ב. מדברי חז"ל

דברים ל"ב

מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתיים ועשר שנים?

ר' שמואל בר נחמני אמר: מפני שהפריז על מדותיו של הקב"ה, שב' (ט"ו ח;)
"במה אדע כי אירשנה?"

(* פירש הר"ן: שהרבה והגדיל להתרועע על מדותי של הקב"ה. שאמר "במה אדע".)

ר' יוחנן אמר: מפני שהכריז בוי אדם מלכותו תחת כנפי השכינה, שנאמר (י"ד כ"א) "תן לי הנפש והרכוש קח לך"

בראשית רבה: ר' חייא בר' חנינא אמר: לא כקורא חזר, אלא אמר לו: "באיזו זכות?"
אמר לו: "בכפרות שאני נותן לבניך"

רש"י ד"ה והאמין בה... ד"א: במה אדע? לא שאל א' ת, אלא אמר לפניו: "הודיעני באיזה זכות יתקיימו בה בני?" אמר לו הקב"ה: "בזכות הקרבנות".

סדר החפץ כת"י (מתוך "תורה שלמה" להרב מ. כשר לך-לך קל"ח)
אמר אברהם לפני הקב"ה: "במה אדע כי אירשנה?" אמר לו הקב"ה: אברהם, כל העולם כולו בדבורי הוא עומד ואין אתה מאמין בדבורי, אלא אתה אומר "במה אדע כי אירשנה?" חייך שני פעמים "יד אדע". "ידע" בשביל העולם, "תדע" בשביל בניך שז' "ידע תדע כל גר יהיה זרעך".

1. הסבר מהו חסאו של אברהם אבינו לפי דעת ר' יוחנן?

XX 2. הסבר, היש סתירה לדברי ר' יוחנן ממה שאמר חז"ל על בר אברהם י"ד כ"ב-כ"ג (סדר אגדה) אותה שעה קידש אברהם שחו של הקב"ה?

X 3. מה ראה רש"י שלא ללכת בעקבות ר' שמואל בר' בחמני ולא בעקבות ר' יוחנן ובחר ללכת בעקבות ר' חייא בר' חנינא בבראשית רבה?

ג. ה' במה אדע כי אירשנה

ר' יוסף בכור שור: אין לומר ששאל אות להקב"ה שכבר האמין, ועוד: מה אית נתן לך? תחילה אמר לו ולבסוף אמר לו כמו כך.

אלא "במה אדע כי אירשנה" כלומר: יודע אני שאירשנה, אלא במה אירשנה? באיזה זמן? באיזה דרך? ומתי יהיה? וכמה אהיה מסוג? כמו שאמר באחאב (מלכים א' כ' ג-ד) שאמר לו הנביא: "הראית את כל ההסון הגדול הזה. הנני נותנו בידך" - "ויאמר אחאב: במי?" על ידי מי אנצח? ולכן כאן על ידי מה ובאיזה ענין חבוא הירושה?

- 1) לאיזו מהתשובות שהובאו בשאלה הקודמת מתנגד ר' יוסף בכור שור ומה הם שני נמוקיו להתנגדותו?
- 2) לפי איזו מן המדות שהתורה נדרשת בהם מפרש ר' יוסף בכור שור את פסוקו?
- 3) יש בפרקנו עוד פסוק המתפרש אף הוא ע"פ המדה הזאת, איזה הוא?

ד. ועבורם וענו אותם ארבע מאות שנה וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי.

רמב"ן: "וגם את הגוי אשר יעבודו" - "וגם" לרבות ד' מלכויות שאף הם כלים על ששעבדו את ישראל. לשון רש"י.

ועל דרך הפשט יאמר: כאשר דנתי את בניך בגלות וענוי על עון אשר חסא, גם את הגוי אשר יעבודו אדון על החמס אשר יעשו להם.

"והנכון בעיני, כי טעם "וגם": אע"פ שאני גזרתי על זרעך להיות גרים בארץ לא להם ועבדום וענו אותם, אעפ"כ אשפוט את הגוי אשר יעבודו על אשר יעשו להם ולא יפסרו בעבור שעשו גזרתי. והטעם כמו שאמר הכתוב (זכריה א' י"ד-ט"ו) "קנאתי לציון ולירושלים קנאה גדולה וקצף גדול אני קוצף על הגויים השאננים אשר אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה". ואומר ישע' (מ"ז ו') "קצפתי על עמי חללתי בחלתי...". וכן היה במצרים שהוסיפו להרע, כי השליכו בניהם ליאור וימרו את חייהם וחשבו למחות את שמם. וזה טעם "דן אנכי", שאביא אותם במשפט, אם עשו כנגד עליהם או הוסיפו להרע להם. וזהו מה שאמר יתרו (שמ' י"ח) "כי בדבר אשר זדו עליהם" כי הזדון הוא שהביא עליהם העונש הגדול שאבדם מן העולם, וכן (בחמיה ט' ל') "כי ידעת כי הזידו עליהם".

1. מה הן שתי הקופיות שמיישב הרמב"ן בדבריו?

2. מדוע נמנע הרמב"ן מקבל את פירושו של רש"י?

(ע' לפירושו של רש"י בפרוטרום גליון לך-לך תשכ"ה!)

3) א) מה החבדל בין שני פירושי הרמב"ן "ועל דרך הפשט" "והנכון בעיני" (עד בעבור שעשו גזרתי)

(שים לב: יש כאן 2 הבדלים!)

4. מה ענין ישעיה מ"ז ו' לפירושו, מה רצה להוכיח בעזרת הפסוק הזה?

5. א) הידועה לך תשובה אחת או תשובות אחרות לקושייתו השניה של הרמב"ן?

העורך: מ. פרלמן

שאלות בטעמי המקרא

א. ט"ז ח' ויאמר הגר שפחה שרי אי-מזה באת ואנה תלכי ותאמר מפני שרי גברתי ברחת

1) דרך פיסוק הטעמים "לסגור" על פתיחת האמירה אחרי הבעת ענין עצמאי ראסון ולא רק בגמר הנאום כולו.

לדעת מפרשים רבים כולל פסוקנו שתי שאלות: מה היא גקורת המוצא להליכתך? מהו המקום שאליו טכונות הליכתך?

האם הרביע שבמלת "ויאמר" מוכיח, שהבינו בעלי הטעמים את הפסוק בזה האופן, היינו שלפנינו שתי שאלות בצרורות, או האם הניינו את פסוקנו כך, ששתי השאלות באות כאחת? במק אה תשובתך.

מהו הטעם הנדרש במלת "ויאמר", אלו התכוונו לאפשרות השניה?

2) למלת "ברחת" מעירה המסורה: חסר ופתח בס"פ הסבר, מה פירוש הערת המסורה!

הערה: עורך המדור הזה מר. מ. פרלמן חזר עתה מחו"ל ויתקן את תשובות העוננים לשאלותיו.

את התשובות יש לשלוח למיכאל פרלמן, קבוצת יבנה, ד"ב אבטח